

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران

دانشکده پرستاری و مامایی

تبیین پدیدار شناسی حقوق بیمار

رساله جهت اخذ دانشنامه

دکترای تخصصی (PhD) در رشته آموزش پرستاری

استاد راهنما: دکتر علیرضا نیکبخت نصرآبادی

استاد مشاور: دکتر زهره پارسا یکتا

نگارش: سودابه جولایی

خرداد ۱۳۸۶

چکیده

زمینه پژوهش: بیماران یکی از آسیب پذیرترین گروه های اجتماعی هستند که به دلیل شرایط خاص بیماری، توانایی های معمول خود را از دست داده و خود را با اعتماد کامل به سیستم ارائه دهنده خدمات بهداشتی می سپارند. آنان از بدو ورود به سیستم خدمات بهداشتی درمانی با مسائل و مشکلاتی مواجه می شوند که آسیب پذیری شان را نسبت به مسائل گوناگون دو چندان کرده و حقوق آنان را بیش از پیش در معرض نادیده گرفته شدن قرار می دهد. در چنین وضعیتی وجود ابزارهایی برای تضمین رعایت حقوق بیماران و حمایت از آنان در این سیستم، ضروری و غیر قابل اجتناب بنظر می رسد. طبق نظر سازمان جهانی بهداشت یکی از معیارهای مقبولیت و پذیرفته بودن چنین ابزارهایی، مشارکت کلیه افراد ذینفع در طراحی و تدوین آن هاست بطوریکه امکان لحاظ کردن دیدگاه ها و نظرات آنان فراهم گردد.

با توجه به این که روند تدوین منشور حقوق بیماران در ایران بدون طی کردن این مسیر و از منظری یک سویه توسط مسئولین بهداشت و درمان کشور صورت گرفته است، تبیین دیدگاه افرادی که به نحوی با این موضوع مرتبط و مواجهند می توان اقدامی اساسی در جهت شکل گیری معیارهای قابل اجرا و واقع گرایانه ارتقاء حقوق بیماران باشد. هدف از انجام این مطالعه کیفی تبیین پدیدارشناسی حقوق بیماران بر اساس تجربیات بیمار/همراه، پرستار و پزشک و از دیدگاه آنان بوده است.

روش کار: این مطالعه با استفاده از رویکرد پدیدارشناسی و با تکیه بر روش ون منن برای مطالعه یک تجربه مشترک از چشم اندازهای گوناگون انجام شده است. برای گردآوری داده ها مصاحبه های نیمه ساختاری با نه بیمار، سه همراه بیمار، هشت پرستار و پنج پزشک صورت گرفته است. دست نوشته های پژوهشگر از مشاهداتش در بخش های بیمارستانی از دیگر منابعی بود که برای تبیین پدیده تحت مطالعه مورد استفاده قرار گرفت. متن پیاده شده مصاحبه ها با استفاده از روش ون منن مورد تجزیه و تحلیل درونمایه ای قرار گرفته و مضامین و ارتباطات موجود در آن ها بتدریج پدیدار گشتند.

نتایج: یافته های این مطالعه حاکی از آن است که بیماران و همراه آنان، پزشکان و پرستاران مورد مطالعه درک مشترکی از حقوق بیماران داشتند و بر اساس تجربیات خود معنایی خاص برای آن قائل بودند.

از تجزیه و تحلیل داده ها پنج درونمایه اصلی و یازده درونمایه فرعی استخراج شد. مراقبت کل نگر درونمایه اصلی از خوشه معنای حقوق بیمار بود که خود را با بیمار محوری، درک مبتنی بر همدلی، ارتباط اثربخش، مشارکت آگاهانه،

حمایت همه جانبه و رفع نیازهای پایه نشان داد. درونمایه آگاهی از حقوق خود در بر گیرنده زیر مضمون های اطلاع رسانی عمومی آموزش افراد حرفه ای بود. کفایت منابع در قالب زیر مضامین نیروی انسانی، امکانات پایه و تجهیزات حیطاتی شکل گرفت. پاسخگویی مسئولانه و هم پیوندی حقوق ارائه دهندگان و دریافت کنندگان مراقبت از دیگر مضامین ظهور یافته در این مطالعه بود.

نتیجه گیری: با توجه به این که طراحی معیارهای رعایت حقوق بیمار بدون در نظر گرفتن دیدگاه های کلیه افراد ذینفع کاربردی بودن این معیارها را زیر سوال می برد، یافته های این مطالعه می تواند تصویری اولیه از تجربیات و دیدگاه های این گروه ها را که همگی به نوعی در مواجهه با رعایت حقوق بیمار به عنوان در ژافت کننده و یا ارائه دهنده مراقبت بودند ارائه دهد. با توجه به این که مراقبت کل نگر در مرکزیت درک مشارکت کنندگان از حقوق بیمار قرار داشت آنان در بیانات خود به مواردی که لازمه ارائه چنین مراقبتی بود نیز اشاره کردند که با تأکید بر آن ها و جلب توجه مسئولینی که در صدد بازنگری منشور حقوق بیماران هستند به این موارد می توان شرایط مناسب تری را برای ارتقاء حقوق بیماران فراهم ساخت.

واژه های کلیدی: پدیدارشناسی، تجربه زیسته، حقوق بیمار

Abstract

Background: Patients are one of the most vulnerable social groups which their particular situation makes their rights more sensitive in health care system. They fully relegate themselves to the health system and trust to the health professionals but unfortunately they encounter problems from the time entering hospital. This makes them more vulnerable and increases the risk of their rights being neglected. In such a context the existence of tools and strategies for assuring patients rights advocacy, seems to be necessary. To designing and establishing these tools participation of all stakeholders is important and vital according to WHO's recommendations. The first step in this direction is entering to the world of the particular groups involving in patients' rights practice in their daily activities and hearing their voices. The aim of this study is to explore patients' rights practice in patients', patients' companions', nurses' and physicians lived experiences with patients' rights practice.

Methods: This is a phenomenological study based on Van Mannen's approach to investigate a shared experience from different perspectives. Data was gathered via semi-structured interviews with 9 patients, 3 patient's companions, 8 nurses and 5 physicians in a central teaching hospital in Tehran. The transcribed interviews were analyzed through the process of Van Mannen's thematic analysis.

Findings: Five themes and eleven sub-themes were captured from analyzing the participants' lived experiences. Holistic care was the main theme as the meaning of patients' rights practice. This was presented by the sub themes including: patient focused care, compassion, effective communication, informed participation, advocacy, and meeting patients' basic needs. The theme awareness of rights included sub themes like public awareness of

rights and health professional awareness of rights. Adequacy of resources was the other theme presented with human resources, basic facilities as well as vital supplies. Accountability and integrate rights of patients and health care providers were two other main themes emerging in this study.

Conclusion: patients' rights monitoring tools can be realistic and usable when be based on all stakeholders' expectations and needs. The findings of this study can reflect the meaning of patients' rights from the patients', patients companions', nurses and physicians' perspectives and through their lived experiences. This can be in use for the policy makers who are interested in considering their main partners perspectives in revising patients' rights monitoring tools.

Key words: lived experience, patients' rights, phenomenology